

De coronacrisis en onderwijs - Beleidsvoorstellen – versie 16.04.2020

ATD Vierde Wereld, Netwerk Tegen Armoede, Samenlevingsopbouw, Uit de Marge, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Welzijnsschakels en Welzijnszorg

Deel 1: Beleidsvoorstellen voor de Vlaamse minister van Onderwijs en de Vlaamse regering

Vanuit hun ervaring en de signalen die ze opvangen vragen bovengenoemde armoedeorganisaties aan minister van Onderwijs Ben Weyts om in het belang van elk kind maatregelen te nemen om de impact van de coronacrisis op het Vlaamse onderwijs te beperken. Hierna volgen een reeks beleidsvoorstellen, die concreet ingaan op een urgentieplan voor kinderen en jongeren in een kwetsbare positie, afstandsonderwijs, evaluaties en eindtermen, de omkadering van de verdere schoolsluiting en heropstart, de nodige gedifferentieerde aanpak bij een heropstart, het begin van het nieuwe schooljaar en beleidsoverschrijdende maatregelen.

Urgentieplan voor kinderen en jongeren in een kwetsbare positie

De armoedeorganisaties vragen dat de minister de lead neemt om voor de rest van het schooljaar een urgentieplan op te stellen voor kinderen en jongeren in een maatschappelijke kwetsbare positie.

In een dergelijk plan worden onderstaande concrete aanbevelingen voor onderwijs geïntegreerd, maar komen ook maatregelen die meer algemeen streven naar een verbetering van de levensomstandigheden van die kinderen (woonomstandigheden, voeding,...).

Voor het opstellen van het urgentieplan raden we aan om samen te werken met alle relevante onderwijsactoren, met de andere Vlaamse beleidsdomeinen (in de eerste plaats welzijn en jeugd) en met de armoedeorganisaties.

Afstandsonderwijs

- Neem het heropenen van de scholen grondig in overweging en hou de periode van afstandsonderwijs dus zo kort mogelijk. Het wordt immers steeds duidelijker dat de gevolgen van de schoolsluiting – op korte en lange termijn – erg verregaand zullen zijn.
- Zorg dat er duidelijkheid is over evaluatie en eindtermen op het einde van het schooljaar en over extra ondersteuning voor leerlingen in een kwetsbare positie voor er via afstandsonderwijs nieuwe leerstof wordt aangeboden.
- Zorg dat leerkrachten maximaal kunnen investeren in het aanhalen van de band met en stimuleren van de motivatie van elke leerling.
- Stimuleer scholen via een richtlijn om maximaal in te zetten op volgende bijkomende ondersteuning en om pas nieuwe leerstof aan te bieden wanneer hieraan is voldaan:
 - Voortdurend contact met alle leerlingen en hun ouders/voogden/opvoeders.
 - Toegang garanderen tot de nodige digitale leermiddelen voor de dagelijkse duur van de leeractiviteit (maximaal 4 uur per dag).
 - Leerlingen de kans geven om de verschillende leerplatformen te testen en zich eigen te maken en daarvoor de nodige ondersteuning bieden (onder meer één op één).

- Garandeer dat pre-teaching een methode blijft waarbij zwakkere leerlingen de leerstof een eerste keer aangeboden krijgen voordat de stof aan de volledige groep wordt aangeboden. Behou dus deze specifieke vorm van differentiatie, waarbij zwakkere leerlingen extra begeleiding krijgen en dus beter kunnen aansluiten bij het daaropvolgende leerproces.
- Beperk afstandsonderwijs tot essentiële leerinhouden, namelijk de leerinhouden die het meest relevant zijn voor de doorstroom. Deze kunnen bepaald worden door de pedagogische werkgroep die momenteel actief is.
- Vraag over de implementatie van afstandslernen op lange termijn een advies aan de Vlaamse Onderwijsraad.
- Blijf scholen stimuleren om goed te communiceren met ouders en deel goede praktijken van outreachend werken en ouderbetrokkenheid. Blijf ook inzetten op de boodschap dat ouders nooit de rol van leerkracht hoeven op te nemen.
- Garandeer dat scholen (zowel basis als secundair) het afstandsonderwijs per klas in kaart brengen, binnen de perken houden en het overzicht delen met leerlingen/ouders/voogden/opvoeders/begeleiders. Ga omwille van de eenvormigheid en duidelijkheid na of dat kan via een sjabloon op digitale leerplatformen zoals Smartschool.
- Steun en coördineer initiatieven die coaching en ondersteuning voorzien voor schoolteams om beter afstandsonderwijs te voorzien (zoals platform L van KULeuven, <https://duurzaamonderwijs.com> ...).
- Laat informatie over het gebruik van digitale middelen, hulp bij didactiek en digitale instructies centraal ophijsten. Idem voor tips over het motiveren van leerlingen, het volgen van welzijn en voortgang van leerlingen. Bestaande initiatieven zoals KlasCement kunnen daarvoor nog beter worden ingezet.
- Blijf opvang op school voor maatschappelijk kwetsbare groepen garanderen. Bied onderwijs op locatie in kleine groepen aan voor studenten die niet over voldoende digitale middelen beschikken om afstandsonderwijs te volgen. Stimuleer scholen om studenten indien nodig een werkplek met internettoegang en een computer of laptop aan te bieden. Bekijk ook mogelijkheden om werkplekken (met pc, internet en printer) in te richten in bibliotheken, Huizen van het Kind, gemeentelokalen ...
- Blijf verder inzetten op het dichten van de digitale kloof, samen met stakeholders binnen onderwijs en met andere betrokken beleidsdomeinen (welzijn, lokaal bestuur...). Essentieel zijn:
 - voldoende toestellen in huis, ook voor BaO (bijvoorbeeld tablets voor kleuters) en OKAN;
 - goed functionerende internetverbinding;
 - printer, inkt, papier;
 - ondersteuning in digitale vaardigheden.

Zie ook de aanbevelingen van de Taskforce E-inclusie. Het doel moet zijn dat alle leerlingen, ook OKAN-leerlingen, een laptop kunnen gebruiken om thuis te oefenen en verbonden te blijven met de school en andere diensten.

Evaluaties en eindtermen

- Vaardig deliberatierichtlijnen uit om de beoordeling van leerlingen op het einde van het schooljaar te laten gebeuren in het licht van de concrete omstandigheden, via de klassenraad,

aangevuld door brugfiguren, opbouwwerkers, CLB's en andere begeleiders. Zij horen de leerprestatie van de leerling samen in te schatten om te beoordelen of de leerling in aanmerking komt voor een getuigschrift/diploma/overgaan naar volgend schooljaar. De vraag of de leerling alle eindtermen volledig beheerst is daarbij niet prioritair.

- Stimuleer flexibiliteit in evaluatie op het einde van het schooljaar: doorlopende formatieve evaluatie, laten wegvallen van examens om lessen te laten doorlopen, mogelijkheid van uitgestelde examens en herexamens na extra ondersteuning/begeleiding voor scharnierjaren ...
- Maak afspraken met de onderwijsinspectie om bij het beoordelen van scholen wat betreft de schooljaren 2019-2020-2021 rekening te houden met de corona-omstandigheden. De eindtermen blijven gelden, maar de inspectie moet enkel beoordelen of een leerling 'in de huidige omstandigheden' voldoende competenties heeft meegekregen.

Omkadering tijdens de verdere schoolsluiting en bij heropstart

- Breid de GOK-middelen uit, zodat scholen de mogelijkheid hebben om extra ondersteuning in te schakelen (meer uren voor zorgleerkrachten). Kleur die GOK-middelen zodat scholen ze enkel hiervoor kunnen inzetten.
- Voorzie extra middelen voor brugfiguren, opbouwwerkers en CLB's. Hun ondersteuning is nu meer dan ooit nodig.
- Ondersteun de traumasensitieve zorg door externe partners zoals CAW, CGK, JAC en Solentra op basis van de verhoogde noden. Voer de speciale cel traumapsychologen in de eerste lijn van het CLB opnieuw in.
- Ondersteun de buddywerkingen voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.
- Geef scholen de juiste informatie en mogelijkheden om busvervoer te organiseren voor leerlingen van het buitengewoon onderwijs. Die is nu immers niet overal gegarandeerd en verloopt niet altijd via De Lijn.

Gedifferentieerde aanpak bij heropstart

- Laat scholen deels opengaan, met een eerste focus op scharnierjaren en leerlingen met grote leerachterstand, of leerlingen die 'in de gevarenzone' zitten voor overgang. Klassen kunnen opgesplitst worden in kleine groepen zodat meer individuele begeleiding mogelijk is.
- Moedig scholen aan om gedifferentieerd te werken. Onderwijs op maat van de leerling is meer dan ooit nodig. Maak dat mee mogelijk door de ondersteuning voor leerkrachten op het vlak van methodieken en didactiek te centraliseren.

Begin nieuw schooljaar

- Moedig scholen aan om ook volgend schooljaar te focussen op flexibele leerwegen. Die bieden nu al extra kansen voor leerlingen die een bepaalde achterstand of moeilijkheden ondervinden in hun traject en kunnen zeker een uitweg bieden voor scholen om om te gaan met individuele leernoden als gevolg van de schoolsluiting.
- Maak het mogelijk om leerlingen die dit schooljaar in OKAN begonnen – zeker na de maand januari – indien nodig een jaar extra in OKAN te blijven, gekoppeld aan de kans om door te stromen als het lukt. Garandeer flexibiliteit op het vlak van de toekenning van uitzonderingen op basis van de termijn die jongeren in OKAN doorbrengen, zodat de school en de jongere samen

een beslissing kunnen nemen. Breid de vervolgschoolcoaches volgend jaar uit om doorstromers de nodige extra ondersteuning te bieden.

- Garandeer een sterke begeleiding door basisscholen van (minstens de zwakkere) gezinnen bij de overgang van het zesde leerjaar naar het secundair. Zorg voor begeleiding bij digitale inschrijvingen.

Zomerscholen

- Zet aanvullend in op zomerscholen, naast voldoende ondersteuning van leerlingen in een kwetsbare positie in de loop van het schooljaar.
- Stel prioritaire gebieden en doelgroepen voorop en betrek doelgroeporganisaties bij de uitwerking en toeleiding.

Beleidsoverschrijdende maatregelen

Spreek vanuit uw bevoegdheid en bezorgdheden collega's aan om in te zetten op randvoorwaarden voor kwetsbare leerlingen.

- Gezinsondersteuning die loopt mag niet stoppen. Meer nog, er zullen zonder twijfel nieuwe ondersteuningsnoden ontstaan. Die moeten ook opgevangen worden om drama's te vermijden.
- Zet in op het mentaal welzijn van kinderen en jongeren, door samenwerking met beleidsdomeinen Welzijn en Jeugd.
- Pleit mee voor financiële en materiële steun voor gezinnen in armoede (verhoging kinderbijslag, schoolpremie, energiepremie, ...).
- Zorg voor gratis toegang tot internet en telefonie ivoor wie onder of tegen de armoedegrens leeft.
- Verdedig mee de noodzaak van een flankerend onderwijsbeleid door lokale besturen.
- Verplaatsingen in het kader van onderwijs moeten worden erkend als essentiële verplaatsing. Hiervoor worden modelbrieven verdeeld bij scholen en lokale (welzijns)actoren, vrijwilligers ...

Deel 2: Aanbevelingen en suggesties voor lokale besturen, onderwijsverstrekkers en scholen

Lokale besturen

- Sla de handen in elkaar met de scholen, onderwijscentra, brugfiguren, armoedeverenigingen en opbouwwerkers om kwetsbare gezinnen te ondersteunen en zicht te krijgen op leerlingen in een kwetsbare positie... Blijf brugfiguren en opbouwwerkers inschakelen voor contact met de gezinnen en tussen het gezin en de school.
- Wees flexibel als het gaat over basisvoorzieningen zoals voedsel voor gezinnen in armoede, waar de kinderen nu elke maaltijd thuis moeten krijgen, terwijl ze soms een maaltijd op school hadden.

- Blijf zoeken naar uitleenmogelijkheden van computers en ander ondersteunend (school)materiaal. Ga na of werkplekken voor leerlingen kunnen worden ingericht in bibliotheken en gemeentelokalen.
- Ondersteun de oprichting van zomerscholen door samenwerking tussen onderwijs en lokale verenigingen, sportclubs, kunstacademies ... Breng de doelgroepen in kaart die daarvoor prioritair in aanmerking moeten komen.
- Werk outreachend voor de inschrijving van kwetsbare kinderen in onderwijs, werk samen met scholen en welzijnsactoren.

Onderwijsverstrekkers

- Deel goede praktijken over alternatieven voor digitaal onderwijs, over communicatie met ouders/opvangcentra/voogden/voorzieningen...
- Denk na over ondersteuning voor scholen wanneer ze terug opengaan: wie kan hen op dat moment bijstaan? Overleg met lerarenopleidingen of er kansen liggen tot samenwerking.

Scholen

- Overdrijf niet met het aanbod tijdens het afstandsleren. Wees je ervan bewust dat dit niet voor iedereen zal lukken. Maak realistische keuzes en stel prioriteiten. Zet leerkrachten ook nu in op hun sterktes. Voer niet halsoverkop nieuwe dingen in: als je leerlingen nooit eerder taken kregen voor thuis (bijvoorbeeld in BuO), hebben ze daar geen routine in en weten ze vaak niet hoe dat aan te pakken. Dan heeft het aangeboden 'werk' geen zin zonder ondersteuning. Ga voor doordachte opdrachten die leerlingen zelf aankunnen en kunnen begrijpen.
- Hou er rekening mee dat niet iedereen in dezelfde mate (digitaal uitgerust) is – ook in het Hoger Onderwijs. Zoek mee naar uitleenmogelijkheden voor boeken, computers...
- Start niet met het geven van nieuwe leerstof wanneer niet alle leerlingen de nodige digitale hulpmiddelen hebben en kunnen gebruiken. Maak afspraken met leerlingen en ouders over de verwachtingen.
- Hou leerlingen in een kwetsbare positie extra dichtbij tijdens de schoolsluiting– communiceer dat ze gebruik kunnen maken van de opvang op school of de werkplekken.
- Blijf communiceren met de gezinnen en blijf communicatiemiddelen uitproberen tot je ze bereikt: mailen, bellen, sms, Facebook, huisbezoeken). Communiceer met de lokale actoren om de kwetsbare doelgroep in je school in kaart te brengen. Communiceer met jeugdvoorzieningen, voogden, lokale netwerken, vrijwilligers ... om leerlingen te bereiken.
- Investeer in een goed contact tussen leerkrachten en ouders. Via afstandsonderwijs dringen leerkrachten binnen in de gezinssfeer en stellen ze regels. Het is voor kinderen/leerlingen niet evident om mentaal de omslag te maken van frontaal onderwijs (waar alles aan een vast tempo mondeling wordt 'ingelepeld' naar afstandsonderwijs, dat veel meer beroep doet op zelfsturing van leerlingen. Als die het tempo niet volgen, stellen leerkrachten zich vragen over de verantwoordelijkheid van ouders... Omgekeerd zien ouders nu veel meer hoe leerkrachten met hun kinderen omgaan en hebben ze daar niet alleen respect voor, maar soms ook kritische vragen. Zonder regelmatig overleg en onderlinge 'emotionele steun' dreigen er spanningen te ontstaan die op hun beurt de (sociale) kloof kunnen vergroten.

- Focus in die communicatie niet enkel op het werk dat van leerlingen verwacht wordt: voor ouders die hun kinderen niet kunnen helpen, is dit enorm stresserend en beangstigend. Stel gerust.
- Verwijs indien nodig door naar CLB-chat, Vertrouwenscentra ...
- Wanneer de scholen terug opengaan, moet de focus liggen op de deliberatievraag, namelijk of de leerling in aanmerking komt voor getuigschrift/diploma/overgaan naar volgend jaar. Hou bij evaluaties rekening met de situatie van de leerling.

Opgemaakt door volgende organisaties op 16.04.2020

